

ZET

Ontstedelijking in **waterkritische gebieden** en **duurzame zilte landbouw** op de ruimtelijke dagorder!

Een VN-onderzoeksrapport dat in juni vroegtijdig uitlekte geeft aan dat als we niet beduidend meer gaan doen dan waar 'Parijs 2015' ons toe verplicht we al in 2040 [!] de fataal geachte grens van 1.5 temperatuurstijging [berekend vanaf het begin van de industriële revolutie] overschrijden. Vooral laag gelegen deltagebieden als de Nederlandse komen dan ernstig in de problemen[1]. Hoog tijd daarom nu al te gaan in zetten op ontstedelijking in waterkritische regionen en op duurzame zilte landbouw, zowel op zee als in de aanpalende kustgebieden. Dat laatste niet alleen als vorm van klimaatadaptatie maar ook om de intensieve veeteelt met zijn torenhoge CO2-productie terug te dringen. Ieder klimaatplan dat die sector ongemoeid laat is dweilen met de kraan open - om in waterbeeldspraken te blijven - , zeker in het geval van een super-agrifoodexporteur als Nederland. In het verlengde daarvan zou de duurzame transformatie van de hele landbouwsector - en in het kielzog daarvan andere weinig duurzame exportgerichte sectoren - de eerste basis kunnen vormen voor een kleinere ecologische, demografische én sociaaleconomische voetafdruk van Nederland en Noordwest-Europa.

=Pro-actieve ontstedelijking, om te beginnen in de zuidvleugel van de Randstad

Ontstedelijking van waterstaatkundig precaire zones - dat bepleiten we al geruime tijd in de kolommen van dubbelkrimp.nl. Om te beginnen door af te zien van het plegen van nieuwbouw in dergelijke kwetsbare gebieden. Maar gezien de grotere snelheid waar het onheil nu op ons af lijkt te komen kan het geen kwaad te gaan nadenken over de vraag waar nu al te slopen om op dergelijke locaties om het water daar de nodige levensruimte te kunnen geven. Het gebied dat daar het allereerste voor in aanmerking komt is de zuidvleugel van de Randstad - de Metropoolregio Rotterdam Den Haag met de Drechtsteden, want hier ontmoeten het stijgende zeewater en het rivierwater uit de delta van Rijn en Maas met zijn steeds sterkere afvoerfluctuaties elkaar. Bij dit alles moeten we ons allereerst richten op het [weer] openen van watersleutelpassages die in de loop der tijd faliekant dichtgemetseld geraakt zijn. Maar de tragische ironie wil nu huist dat de lokale politiek - bijvoorbeeld in het in Rotterdam afgesloten college-akkoord [2] - wel keurig wil inzetten op duurzame energietransitie maar economisch en ruimtelijk sterk gericht is op verdere stedelijke groei.

En dat terwijl de Zuidvleugel allang niet meer de beste economische kaarten bezit - de as Amsterdam - Utrecht - Eindhoven biedt beduidend betere perspectieven en noordwestelijk Overijssel met Zwolle zit in de lift [3]. De door ons bepleite pro-actieve ontstedelijking van de Randstedelijke Zuidvleugel kan natuurlijk niet van het lokaal bestuur komen maar moet door het Rijk geïnitieerd worden. Maar het Rijk is al jaren neoliberal-modieus allergisch geworden voor iedere vorm van ruimtelijke ordening van betekenis. Dat is heel kwalijk - juist actie op dit punt is nu geboden, want het ruimtelijke speelkwartier is nu echt ten einde.

=Duurzame zilte landbouw ter zee én ter land

Wij bepleiten al geruime tijd in de kolommen van dubbelkrimp.nl de mogelijkheid en wenselijkheid van de ontwikkeling van zilte energie- en landbouw, van algen en zeewier tot en met kweektong. In het hoofdartikel in het lentenummer zij we voor het eerst nader ingegaan op de mogelijkheden van zilte teelten en kweekcultures op het land waarbij we ook opperden te focussen op lager gelegen [bijvoorbeeld droogmakerijen] en door verzilting beïnvloede gebieden in het westen van Hollands Groene Hart [4]. Het is maar een van de mogelijkheden die het verdient nader systematisch onderzocht te worden met het oog op een agrarische heroriëntering die veel eerder aan de orde zou kunnen komen dan doorgaans verwacht wordt. Het zou bovendien een goede aanleiding kunnen vormen om *Schluss* te kunnen maken met de intensieve veehouderij, allereerst in de veenweidegebieden in het westen des lands. Het zou het begin van een écht deugdelijk klimaatplan kunnen betekenen. Want de intensieve veehouderij is verantwoordelijk voor een heel fors aandeel in de CO2-productie. Zo kunnen twee vliegen in een klap geslagen worden: waterstaatkundige klimaatadaptatie én een essentiële bijdrage aan eindelijk een serieus klimaatplan. Beter dan de in juli gelanceerde contouren van het nationale klimaatplan waarin de kwestie van bioindustrie angstvallig gemedend is [5].

=Voor een kleinere ecologische, demografische én sociaaleconomische voetafdruk

Systematische terugdringing van de intensieve veehouderij is niet alleen goed voor het klimaat, maar ook voor het terugbrengen van de Nederlandse en Noordwest-Europese voetafdruk in de wereld - ecologisch, demografisch én sociaaleconomisch. Om met de ecologische voetafdruk te beginnen. Het besef dat de ogenschijnlijk zo oer-Hollandse veeteeltsector draait op veevoeder van buiten Europa begint gelukkig ook tot het grote publiek door te dringen. Veel minder gemeengoed is vooralsnog de noodzaak voor de verkleining van de Nederlandse en Noordwest-Europese voetafdruk op demografisch en sociaaleconomisch vlak. De groei van bevolking in Nederland van de laatste anderhalf decennium is vooral toe te rekenen aan arbeidsmigratie uit centraal en oostelijk Europa, vooral uit Polen. De landen uit het voormalige Oostblok zijn na de Val van de Muur goeddeels overgenomen door het westerse, vooral West-Duitse bedrijfsleven [6]. Demografische krimp door een lager kindertal en lagere levensverwachting, werkloosheid, groeiende inkomensgelijkheid, grote prijsverhogingen, privatisering en afbraak van sociale voorzieningen hebben in Midden- en Oost-Europa een tot een grootscheepse westwaartse arbeidsmigratie geleid [7]. Op de Nederlandse arbeidsrechtelijk ver doorgeflexibiliseerde arbeidsmarkt heeft dat geleid tot onzekere banen in arbeidsintensieve sectoren als de land- en tuinbouw, de bouw, in distributie en logistiek. De arbeidsmigranten uit het oosten zijn met dit alles in Nederland in een volstrekt gemarginaliseerde positie terecht gekomen, zowel op het vlak van arbeidsomstandigheden als huisvesting. Voor een ecologisch en sociaal duurzame politiek is op dit front een simultane strategie op op zijn minst twee schaalniveau's geboden. Op nationaal-Nederlands schaalniveau moeten er *so wie so* de nodige grenzen gesteld moeten worden aan bioindustrie en sociale wantoestanden onder arbeidsmigranten. Maar de ontwikkeling van een simultaan Europees spoor is zeker zo belangrijk. Sinds de Val van de Muur verrees in ons werelddeel het Heilige Ordoliberal Rijk der Duitse Economie dat

verantwoordelijk is voor de chronische sociaaleconomische scheefgroei in Europa [8]. Binnen dat imperium heeft het geo-economisch vanouds uitgekookte Holland zich een sublieme positie weten te verwerven: gegarandeerd van zowel de EU-afzetmarkt als dankzij de eigen flexibele arbeidsmarktpolitiek extra aantrekkelijk voor goedkope arbeid uit economisch perifere EU-gebieden. Er is in dit verband een sociaal plan nodig dat hout snijdt voor de economisch perifere zones van Europa. Maar het is natuurlijk zeer de vraag of het even rijke als gewiekste Holland ooit tot de warmste pleitbezorgers van zo'n plan zal gaan behoren. Daarover meer in het herfstnummer van ons kwartaaljournaal.

Noten

[1]

Zie o.m. :

-Paul Luttikhuis, *Een oceaan koelt niet vanzelf weer af* In: *NRC/HB* 17 juni 2018; zie ook link: <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/06/15/een-oceaan-koelt-niet-vanzelf-weer-af-a1606845#/handelsblad/2018/06/16/#102>

[2]

Zie o.m. :

-Eppo König, *Rotterdam wil derde stadsbrug, metro op zuid, Feyenoord City* In: *NRC/HB* 18 juni 2018; zie ook link: <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/06/26/rotterdam-wil-derd-feyenoord-city-a1607996>

[3]

Zie o.m. de paragraaf *Van Randstad naar Waaiestad* in het hoofdartikel [*Het landsdeel van de nieuwe dynamiek*] in het vorige [lente]nummer van deze site > zie *Archief*

[4]

Zie o.m. de paragraaf *De brak- en ziltwaterzone: bedreigingen én kansen* in [opnieuw] het hoofdartikel [*Het landsdeel van de nieuwe dynamiek*] in het vorige [lente]nummer van deze site > zie *Archief*

[5]

Zie o.m. :

Erik van der Walle, *Klimaatakkoord lijkt nog ver weg* In: *NRC/HB* 2 juli 2018; zie ook link: <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/07/04/klimaatakkoord-likt-nog-ver-weg-a1608948> en <https://www.klimaatakkoord.nl/>

[6]

Zie o.m. :

-Julien Lefilleur, *Géographie industrielle de l'Europe centrale et orientale* Parijs [Ed. L'Harmattan] 2010

[7]

Zie o.m.

-Laila Porras, *Inégalités de revenus et pauvreté dans la transformation post-socialiste – Une Analyse institutionnelle des cas tchèque, hongrois et russe* Parijs [Ed. L'Harmattan] 2013 ; en
-*Bouleversement démographique en Europe* Dossier met diverse artikelen [blz. 13-18] in: *Le Monde Diplomatique* juni 2018

-Han Dirk Hekking, *Kiezen maar: een Poolse loodgieter of géén loodgieter* Dossierartikel over arbeidsmigratie van Oost- naar West-Europa in *Het Financiële Dagblad* van 21 juli 2018 blz. 6-8

8]

Zie o.m. :

-Pierre Rimbart, *Le Saint Empire économique allemand* In: *Le Monde diplomatique* Februari 2018, blz. 13

-Steven van Schuppen, *Driedeling en stagnerende innovatie in het Heilige Roomse Rijk der Duitse Economie* , de eerste alinea van het artikel *Continent der gemankeerde natiestaten* in: *Nieuws/ Lente 2018*; zie ook link op de site www.stevenvanschuppen.nl onder de knop *Nieuws*